

Висновки. Проведений аналіз сучасного рекреаційно-туристичного використання середньовічних замків та фортець Карпато-Подільського регіону України, а також їх руїн показав, що під музеї частково прилаштовані приміщення – 13,8% пам'яток, заклади харчування – частково приміщення 6,9% пам'яток, місцем проведення святкових і культурно-освітніх заходів, тематичних виставок, конференцій, семінарів, мистецьких та анімаційних заходів є приміщення й території 17,2% пам'яток. Такий низький показник пояснюється, в першу чергу, станом збереження (з 87 тільки 21 пам'ятка є відносно добре збереженою), відсутністю ремонтно-реставраційних робіт, впорядкування територій тощо. Більшість замків, які сьогодні в руїнах, можуть бути з успіхом використанні в туристичному бізнесі, про що свідчать поки-що поодинокі приклади.

Література:

1. Жукова О.В. Замкові комплекси XII-XVII ст. Хмельницької області на сучасному етапі: стан, проблеми збереження і використання [Текст]: дис... канд. іст. наук / О.В. Жукова. — Х., 2007. — 293с.
2. Замки Тернопілля. Галицька брама [Текст] / відповідальний за випуск А.Маціпура. – 2007, №5-6. – Л., 2007. – 48 с..
3. Лесик О.В. Замки та монастирі України [Текст] / О.В. Лесик. – Львів: Світ, 1993. – 174 с.
4. Рунців О. Історико-культурні ресурси Тернопільської області як джерела формування попиту і пропозиції на ринку туристичних послуг [Текст] / О.Рунців // Історія української географії. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – Вип. 17.
5. Рутинський М.Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження: Навчальний посібник [Текст] / М.Й. Рутинський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.
6. www.lvivgallery.org – сайт Львівської національної галереї мистецтв.
7. www.ukrain.travel.
8. www.davnyihalych.if.ua – сайт Національного заповідника "Давній Галич".
9. www.tustan.com.ua – сайт Державного історико-культурного заповідника „Тустань“.
10. ukrainainkognita.org.ua – перелік природних заповідників, заказників, парків та пам'яток природи Тернопільської області.
11. www.prostir.museum/publications/ua – сайт «Музейний простір України».

Резюме:

Наталія Аніпко. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СРЕДНЕВЕКОВЫХ ЗАМКОВ И КРЕПОСТЕЙ КАРПАТО-ПОДОЛЬСЬКОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ.

Статья посвящена проблеме рекреационно-туристического использования средневековых замков и крепостей Карпато-Подольского региона Украины. На основе анализа их современного использования были выделены четыре группы, куда вошли однородные за этим показателем достопримечательности средневековой оборонной архитектуры – замки и крепости или их руины.

Ключевые слова: рекреационно-туристическое использование, средневековые замки и крепости, руины замков и крепостей, замки-дворцы.

Summary:

Natalia Anipko. CURRENT STATE RECREATION AND TOURIST USE MEDIEVAL CASTLES AND FORTRESSES OF THE CARPATHIAN-PODILSKYI REGION OF UKRAINE.

Paper is devoted to recreational and tourist use of medieval castles and fortresses of the Carpatho-Podilskyi region of Ukraine. Based on their current use of the four groups were identified, which included uniform for this indicator, the sights of medieval defensive architecture – castles and fortresses or their ruins.

Keywords: recreation and tourism use, medieval castles and fortresses, ruins of castles and fortresses, castles, palaces.

Надійшла 23.10.2010р.

УДК 339.5.012

Володимир МАЗУР

ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Розглядається сфера туристичних послуг в світовій торговій структурі. Дослідження економічної сутності міжнародних туристичних послуг, теоретичні і практичні аспекти торгового механізму, формування туристичних послуг в умовах глобалізації. Потенціал України та перспективи розвитку туристичної галузі в контексті розвитку міжнародних туристичних послуг.

Ключові слова: туристичні послуги, світовий ринок туризму, національний туристичний продукт, міжнародний туризм, туристичний бізнес, природно – рекреаційні ресурси, культурно-історичні цінності, в'їзний туризм, асортимент туристичних послуг.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Особливе місце у структурі світової торгівлі посідає сфера туристичних послуг, яка завдяки високій динаміці розвитку відноситься до найбільших галузей світу. Незважаючи на глобальне значення торгівлі міжнародними туристичними послугами, дослідження її структурних механізмів та умов ефективного функціонування із урахуванням специфіки туристичної послуги як окремого світового продукту лише набувають свого поширення. Водночас динамічні тенденції розвитку міжнародного туризму потребують комплексного підходу до аналізу цього сегмента світового ринку як різнорівневої системи відносин та особливого дослідження інституційно-функціонального механізму торгівлі міжнародними туристичними послугами.

Формулювання цілей статті. *Об'єктом дослідження* є процес диверсифікації торгівлі міжнародними туристичними послугами, зумовлений зміною співвідношення попиту та пропозиції на світовому ринку туризму.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів формування механізму диверсифікації торгівлі міжнародними туристичними послугами в умовах глобалізації.

Основною метою дослідження є визначення структурно-функціональних чинників процесу диверсифікації торгівлі міжнародними туристичними послугами на світовому ринку, які можуть знайти своє практичне застосування у розробці політики розвитку ринку туристичних послуг України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення механізму торгівлі міжнародними туристичними послугами на пострадянському просторі набуває значного поширення та знаходить своє методико-практичне відображення у працях і дослідженнях Р.І. Балашової, Є.В. Данилової, В.Г. Герасименка, Л.І. Гонтаржевської, В.Ф. Данильчука, В.К. Євдокименка, Р.О. Заблоцької, В.А. Квартальнова, В.Є. Новицького, В.А. Папіряна, І.І. Пирожника, А.П. Румянцева, Л.В. Сакун, В.К. Федорченка.

Виклад основного матеріалу. Початок ХХІ ст. характеризується домінуванням глобалізаційних тенденцій у процесі розвитку міжнародних економічних відносин.

Динамічні темпи розвитку торгівлі міжнародними туристичними послугами протягом останнього десятиліття демонструє сучасна Центрально-Східна Європа, що зумовлено позитивними процесами структурної перебудови механізму торгівлі в країнах цього регіону після їх переорієнтації на відкриту ринкову економіку. Подібність соціально-економічних передумов розвитку в центрально-східному регіоні Європи визначає актуальність дослідження еволюції туристичних ринків країн ЦСЄ, метою якого є подальше впровадження вивчених методик і практик в українській торгівлі туристичними послугами, особливо беручи до уваги відсутність в Україні відповідного галузевого аналізу.

Загальний теоретичний аналіз торгівлі міжнародними туристичними послугами здійснюється у площині класичних теорій міжнародної торгівлі, що можуть бути використані для дослідження місця країни в міжнародному обміні, забезпеченості факторами виробництва та перевагами у наданні туристичних послуг. Під час застосування традиційних концепцій аналізу міжнародної торгівлі, що розробили відомі економісти-теоретики А. Сміт, Д. Рікардо, С. Ліндер, Г. Хекшер й Б. Олін, А. Маршал та М. Портер, необхідно зважати на специфічність туристичної послуги як продукту міжнародної торгівлі, що пов'язано з сутністю послуги як нематеріального активу, що створюється безпосередньо в процесі свого надання.

У процесі свого розвитку торгівля міжнародними туристичними послугами пройшла тривалий шлях еволюції власної системи організації та управління, результатом якої стало формування інституційно-функціонального механізму, кожна з ланок якого віддзеркалює визначену сукупність взаємовідносин, що виникають на туристичному ринку.

Ключовою проблемою еволюції туристичної галузі України в сучасних умовах є те, що український туристичний бізнес розвивається з переважною орієнтацією на виїзд громадян, тоді як за умов ефективного використання наявних природно-рекреаційних ресурсів він міг би щороку приносити в державну скарбницю до 4 млрд. дол. Водночас актуальним є питання переорієнтації та розширення кількості експортерів туристичних потоків до України, беручи до уваги значну частку іноземних туристів з пострадянських країн.

Запропонована модель структурної перебудови українського ринку туристичних послуг формується за такими напрямками: формування ефективних механізмів державної політики у сфері туризму з врахуванням її переважно приватного, комерційного характеру; створення сприятливого інвестиційного клімату в туристичній сфері України; розбудова міжнародних транспортних

коридорів на автодорожніх шляхах сполучення в туристичних регіонах; введення загальнонаціональної програми інвентаризації матеріальних ресурсів туристичної індустрії та розробка їх поетапної модернізації; надання пріоритету розвитку культурного та сільського туризму, що максимально враховують культурний та природний потенціал України; розбудова соціального туризму – системи доступних за цінами туристичних послуг для соціально слабозахищених верств населення та молоді; запровадження європейських стандартів надання туристично-готельних послуг, підготовки кадрів галузі та її законодавчого забезпечення. У цілому вихід України на світовий ринок з конкурентоспроможним туристичним продуктом визначатиметься ефективністю політики ринкової трансформації регіонів, послідовна реалізація якої забезпечить необхідні соціально-економічні орієнтири розвитку національного туристичного продукту України, та впровадженням на стратегічному рівні нової концепції маркетинг-менеджменту для українського ринку туристичних послуг.

Міжнародний туризм є відносно молодою галуззю в світі, хоча свої корені бере з давніх часів. Сучасного вигляду туристична галузь набуває в 1937 р., коли цим питанням почали цікавитись міжнародні організації.

На міжнародному туристичному ринку на сучасному етапі існує жорстка конкуренція. Великі туристичні підприємства намагаються розповсюджувати свій вплив, яскравим прикладом чого є просування свого капіталу на іноземні ринки. Тим самим вони здійснюють позитивний вплив на розвиток туристичної галузі, допомагаючи країнам, що розвиваються зайняти стійке положення на міжнародному ринку туристичних послуг.

У сучасному світі туризм – це багатогранне явище, тісно пов'язане з економікою, історією, географією, архітектурою, медициною, культурою, спортом та іншими науками. Однак жодна з них не може повністю і вичерпно схарактеризувати його як об'єкт власних досліджень і жоден з існуючих соціально-економічних інститутів не в змозі самостійно розв'язати комплекс його проблем.

Масовий туризм є феноменом ХХ століття, оскільки отримав сучасний вигляд в основному за рахунок автомобілів і літаків з реактивними двигунами. Проте люди подорожували вже з незапам'ятних часів, головним чином для того, щоб уникнути голоду або небезпеки

Винахід грошей фінікійцями і розвиток торгівлі, що почався в 4-му тисячолітті до н. е., можна визначити як початок сучасної ери подорожей. Фінікійці також винайшли писемність і колесо, так що їх по праву можна вважати родоначальниками "туристського бізнесу" [6, с 176]. Як перших мандрівників можна виділити жителів Океанії та Середземномор'я.

Туризм – різновид рекреації, один із видів активного відпочинку. Він відображає характерну тенденцію сучасності, коли перевага віддається розвитку динамічного відпочинку, у процесі якого відновлення працездатності поєднується з пізнавальною діяльністю.

Туризм в Україні може і повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення держаного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сьогоденням нашого народу і держави.

Пріоритетним видом туризму для України залишається іноземний (в'їзний) туризм як вагомий чинник поповнення валютними надходженнями державної скарбниці та створення додаткових робочих місць.

Нині Україна має понад 4,5 тис. закладів розміщення туристів і відпочиваючих на 620 тис. місць, але вони потребують модернізації та реконструкції відповідно до міжнародних стандартів. Крім того, підтримання в належному стані потребують і рекреаційні зони, пам'ятки культури та архітектури України, інші об'єкти туристичних чи екскурсійних послуг.

Міжнародний туризм є відносно молодою галуззю в світі, хоча свої корені бере з давніх часів, так як велика кількість людей відправлялися в подорожі з метою пізнання світу й відкриття нових територій, з торговельними, дипломатичними, військовими, релігійними й іншими місіями. Туризм є однією з небагатьох галузей світового господарства, де постійно зростає кількість робочих місць, що у 1,5 рази перевищує цей середньогалузевий показник в інших сферах економічної діяльності. Робочі місця та туристичні підприємства зазвичай створюються в менш розвинутих регіонах країн базування, що сприяє поліпшенню економічної ситуації та заохочує місцевих жителів не полишати традиційні зони мешкання у пошуках економічно привабливіших місць проживання.

Сьогодні найбільший розвиток міжнародний туризм одержав у західноєвропейських країнах. На частку цього регіону приходиться понад 70% світового туристичного ринку і близько 60%

валютних надходжень. Приблизно 20% припадає на Америку, менше 10% – на Азію, Африку й Австралію разом узяті.

Значення туризму в світі постійно зростає, що пов'язано з впливом туризму на економіку окремої країни: туризм розширює внески в платіжний баланс країни, забезпечує зайнятість населення, сприяє диверсифікації економіки, а також раціональному використанню рекреаційних ресурсів.

Проте індустрія туризму несе з собою і певні небезпеки: вплив валюти за кордон, екологічні і техногенні небезпеки; втрату культурних цінностей.

Міжнародний туризм не тільки збільшує валютні надходження в країну, він забезпечує зайнятість населення, а також допомагає раціонально використовувати ресурси.

Україна належить до країн з високою інтенсивністю використання природних ресурсів. На даний час в нашій державі створено 21 національних природних парків, 4 біосферні заповідники, 17 природних заповідників, численні заказники, дендропарки, пам'ятки садово-паркового мистецтва. Найвідомішими є біосферний заповідник „Асканія-Нова” (Херсонська область), Шацький національний природний парк (Волинська область), дендропарки: „Софіївка” (Черкаська область), „Олександрія” (Київська область), Тростянецький (Чернігівська область), Карпатський біосферний заповідник та інші. Лісові ресурси становлять 16 відсотків території України.

Багатство природного та історико-культурного потенціалу України важко переоцінити. Чорне і Азовське моря, Крим, Карпати, Придніпров'я, Поділля та Волинь, понад 70 тисяч річок, найбільші з яких Дніпро, Дністер, Південний Буг, Сіверський Донець і Дунай використовуються як туристично-рекреаційні ресурси України.

Більш як 500 міст мають 900 – річну історію, 4500 селам України – понад 300 років – всі вони є національним багатством.

В Україні 150 тисяч пам'яток культури, історії, археології, містобудування і архітектури, палацово-паркового мистецтва, а також понад 300 музеїв. Створено 7 національних історико-культурних заповідників. Найціннішими є пам'ятки епохи держави „Київська Русь” – 80 відсотків пам'яток цього періоду зосереджені саме на території України. Найвизначніші пам'ятки – Києво-Печерська лавра, Софіївський собор та історичний центр міста Львова – внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Багату історико-культурну спадщину представляють Андріївська та Кирилівська церкви у Києві; пам'ятки історії, пов'язані з історико-культурною спадщиною українського козацтва, а також періоду національно-визвольної боротьби українського народу і другої світової війни; музеї архітектури та побуту просто неба у Києві; Переяславі-Хмельницькому, Львові, Ужгороді, Чернівцях, Галичі; картинні галереї в Києві, Одесі, Феодосії, Львові, Харкові тощо.

Цікаві враження чекають на туристів під час відвідування місць, пов'язаних з життям видатних діячів історії, науки та культури: Тараса Шевченка, Григорія Сковороди, Лесі Українки. Світове ім'я здобули вихідці з України – видатні державні та громадські діячі: князі Володимир Великий і Ярослав Мудрий, Петро Могила, Іван Мазепа, Михайло Грушевський; діячі науки та культури: філософ Григорій Сковорода; письменники та поети Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Микола Гоголь, Михайло Булгаков, Максим Рильський, Володимир Сосюра, Андрій Малишко та інші.

Таким чином, Україна має всі об'єктивні передумови для входження в число країн з високим рівнем розвитку туризму. Протягом останніх років українська індустрія туризму стабільно нарощує обсяги виробництва туристичного продукту. Пріоритетними напрямками державної політики в галузі туризму мають стати реконструкція, модернізація та будівництво нових туристичних об'єктів, підвищення якості та збільшення асортименту туристичних послуг. Сьогодні для ефективного просування національного туристичного продукту на зовнішньому ринку потрібна не лише організаційна, а й фінансова підтримка з боку української держави. А створення позитивного образу нашої країни та її туристичних об'єктів має стати частиною загальної стратегії розвитку туризму в Україні

Висновки. Соціальні і економічні тенденції в розвинених країнах дозволяють припустити зростання попиту на міжнародний туризм.

Регулювання туристської діяльності повинне поєднувати в собі саморегулювання, засноване на законах вільного ринку, і державне регулювання в особливо важливих питаннях і, зокрема, що стосуються законотворчості. Проте дуже жорстке державне регулювання і велика кількість законів можуть привести до підвищення цін, обмеження асортименту, зниження інновацій і конкуренції у

галузі міжнародного туризму.

Отже, підводячи підсумки, можна зробити наступні висновки: не дивлячись на політичну і економічну кризу, в туристському секторі наголошується зростання показників туристської діяльності; спостерігається велика конкуренція серед регіонів в залученні туристів; відбувається активне просування капіталів окремих туристських компаній на іноземні ринки; відбувається концентрація товарів і виробництва послуг в туризмі; подальше зростання показників міжнародної туристської діяльності; постійний вплив економічної і політичної ситуації в світі на туризм; визначальними чинниками туризму стануть соціодемографічні зміни, електронна інформація і комунікаційні системи; поляризація діяльності туристських операторів, зайнятих як глобальним, так і середнім і малим бізнесом; одним з найпопулярніших регіонів перебування, мабуть, стане Південна і Південно-Східна Азія.

В Україні торгівля міжнародними туристичними послугами перебуває на етапі становлення ефективного ринкового механізму, що передбачає використання національних природнокліматичних, географічних, історико-культурних переваг.

Головні вектори побудови спільного туристичного ринку між Україною та країнами ЦСЄ лежать у площині відносин України і двох основних угруповань центрально-східного європейського регіону – Європейського Союзу та Чорноморського Економічного Співробітництва.

Література:

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанный бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання / Л.Г.Агафонова, О.Є.Агафонова. – К.: Знання України, 2002.
2. Балабанов И.Т. Экономика туризма: учебное пособие / И.Т.Балабанов, А.И.Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1999.
3. Бовсуновская А.Я. География туризма: учебное пособие / А.Я.Бовсуновская. – Днепропетровск., 2002.
4. Голіков А.П. Вступ до економічної та соціальної географії: підручник / А.П.Голіков. – К.: Либідь, 1996.
5. Закон України "Про туризм" // Відомості Верховної Ради України, 1995 р., N31, ст. 241; 2001 р., N 32, ст. 172.
6. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про туризм"" // Відомості Верховної Ради. - 2004. - N 13. - С180.
7. Захаревич Н. Галузь як джерело прибутку та відпочинку: Туризм / Н.Захаревич // Україна business. – 2002. – 8 серпня.
8. Карп В.С. Новітні підходи до інтенсифікації торгівлі українським туристичним продуктом в сучасних умовах / В.С.Карп // Актуальні проблеми міжнародних відносин: 36. наук, праць. – Вип. 64, ч. II. – К: КНУ ім. Т.Шевченка. – 2006. – С.144-150.
9. Немоляева М.Э. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра / М.Э. Немоляева, Л.Ф. Хадорков. – М.: Международные отношения, 1985.
10. Олійник О. Туризм в Україні має перспективи / О.Олійник // Урядовий кур'єр. - 2001. – 25 лютого.
11. Панирян Г.А. Международные экономические отношения: экономика туризма / Г.А.Панирян. – М.: Финансы и статистика, 2000.
12. Пузаков Е.П. Международный туристический бизнес / Е.П. Пузаков, В.А.Честикова. – М.: Экспертное бюро-М, 1997.
13. Юрківський В.М. Країни світу: довідник / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 1999.

Резюме:

Владимир Мазур. ПОТЕНЦИАЛ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ.

Рассматривается сфера туристических услуг в мировой торговой структуре. Исследование экономической сущности международных туристических услуг, теоретические и практические аспекты торгового механизма, формирование туристических услуг в условиях глобализации. Потенциал Украины и перспективы развития туристической отрасли в контексте развития международных туристических услуг.

Ключевые слова: туристические услуги, мировой рынок туризма, национальный туристический продукт, международный туризм, туристический бизнес, естественно - рекреационные ресурсы, культурно-исторические ценности, въездной туризм, туристический продукт.

Resume:

Vladimir Mazur. UKRAINE'S POTENTIAL IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL TOURISM SERVICES.

The sphere of tourist services in the world trade structure is considered. The economic essence of international tourist services, theoretical and practical aspects of trade mechanism forming in tourist services within globalization are studied. Ukraine's potential and prospects of tourism development in the context of international travel services.

Keywords: tourist services, world market of tourism, national tourist product, international tourism, tourist business, natural recreational resources, cultural and historical values, entrance tourism, tourist services mix, tourist services range.

Надійшла 23.10.2010р.